

Tổng quan các nghiên cứu tiêu biểu về phương pháp kiểm tra, đánh giá kết quả học môn Kinh tế Chính trị

Đinh Thị Loan*

**Khoa Lý luận Chính trị - Khoa học Cơ bản Trường ĐH Nông lâm Bắc Giang*

Received: 13/8/2023; Accepted: 22/8/2023; Published: 29/8/2023

Abstract: *Testing and evaluation have been mentioned by many domestic and foreign authors from many different perspectives. Most authors have clarified the role, position, content of testing and evaluation, the close relationship between testing and evaluation,... and considered it an indispensable step in the teaching and learning process. However, there are not many in-depth research works on the quality of testing and evaluation, although in practice this is a pressing issue. Research works focusing on the quality of testing and evaluation of learning outcomes of science subjects in general and of Economics, Politics, and Marxism-Leninism in particular have only stopped at the scope of each school and each subject. The research results mainly only raise issues that need to be solved, with not many specific methods and measures.*

Keywords: *Synthesis, inspection, evaluation, typical, Political Economy.*

1. Đặt vấn đề

Từ lâu trong lịch sử giáo dục (GD) những người làm công tác GD đã sử dụng phương pháp kiểm tra (KT) để đánh giá (ĐG) kết quả học tập của người học, đồng thời nhận thấy mối quan hệ giữa KT và ĐG chất lượng dạy và học. Cho nên, trong lịch sử GD vấn đề KT, ĐG chất lượng dạy học luôn thu hút sự quan tâm chú ý của các nhà khoa học GD và các nhà sư phạm trong và ngoài nước.

Nhận thức được điều đó, nhiều nhà khoa học đã không ngừng tập trung nghiên cứu và làm sáng tỏ bản chất, cơ chế, chức năng của việc KT, ĐG trong quá trình dạy học, trên cơ sở đó nhằm tìm ra các biện pháp nâng cao hiệu quả của việc KT, ĐG kết quả học tập của người học, góp phần tối ưu hoá quá trình dạy học.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Phương pháp nghiên cứu

Để giải quyết các yêu cầu khoa học, nghiên cứu sử dụng phương pháp chính là phân tích và tổng hợp tài liệu chuyên môn có liên quan đến vấn đề nghiên cứu. Nguồn tài liệu phân tích được mở rộng cho cả các báo cáo có liên quan trong và ngoài nước, các báo cáo Chính trị quan trọng có liên quan đến môn học Kinh tế Chính trị.

2.2. Các kết quả nghiên cứu tiêu biểu trên thế giới

Ở Châu Âu, ngay từ thời kỳ văn hóa phục hưng để chống lại nền GD kinh tế mang bản chất duy tâm, hướng vào tín ngưỡng, các nhà GD tiêu biểu như Vittorinô (ý), Eraxmơ (Hà Lan), Môngtenha (Pháp), TômatMoro (Anh),... nhiều nhà GD nổi tiếng khác

cũng đưa ra nhiều tư tưởng đổi mới GD nhằm giải thích GD theo hướng khoa học. Cùng với việc đưa ra các tư tưởng GD tiên bộ, các nhà GD cũng bước đầu quan tâm thay đổi cách thức thi cử để góp phần nâng cao chất lượng dạy-học.

Đến thế kỷ XVI–XVII, kế thừa và phát triển tư tưởng GD tiên bộ trong thời kỳ phục hưng, nhiều nhà GD như: J.A Cômexki, J. Ruxô, Rabelais,... đã phê phán mạnh mẽ cách thức dạy học, thi cử đương thời làm cho học sinh (HS) thụ động, ghi nhớ máy móc, một chiều, trong đó: Rabelais đề xuất các phương pháp dạy học và ĐG kết quả học tập theo hướng gắn giữa học và hành, lý luận với thực tiễn.

Như vậy, ngay từ rất sớm trong lịch sử GD của nhân loại tư tưởng về chất lượng thi, KT đã xuất hiện; đồng thời các biện pháp nâng cao chất lượng KT cũng được đề cập ở những khía cạnh khác nhau.

Từ sau Cách mạng tháng Mười ở Liên Xô cũ, trong thời kỳ đầu xây dựng mô hình các nhà trường Xô Viết, người ta đã nhận thức được vai trò to lớn của KT, thi cử không chỉ là cơ sở thực tiễn để ĐG mà còn tạo thuận lợi cho việc GD ý thức học tập, phát triển khả năng và các phẩm chất nhân cách của HS. Nhưng trong thực tế các biện pháp thực hiện lại không phù hợp và thiếu đồng bộ nên hiệu quả các hình thức ĐG trong quá trình dạy học còn nhiều hạn chế.

Đến những năm 30-40 của thế kỷ XX, trước yêu cầu cấp bách phát triển sự nghiệp GD và trong môi trường chính trị-xã hội thuận lợi, lý luận GD Xô Viết được quan tâm phát triển. Từ giữa những năm 30, ở

Liên Xô đã xuất hiện nhiều công trình nghiên cứu chuyên sâu về KT, ĐG kết quả học tập của HS. Về chất lượng thi, KT, mặc dù chưa đặt vấn đề nghiên cứu một cách trực tiếp, nhưng những khía cạnh có liên quan đến chất lượng đã được đề cập trong các công trình nghiên cứu với những mức độ khác nhau.

Đến những năm 50-60 của thế kỷ XX, số lượng các công trình nghiên cứu chuyên sâu và các công trình nghiên cứu có liên quan về KT, ĐG kiến thức của HS xuất hiện nhiều. Các tác giả như LA.Cairôp, N.K Ginsarop, B.P Exipop,... đã cho rằng: Đề thi, KT có thể trở thành một phương tiện giúp HS giành lấy một lượng tri thức cao độ thì cần phản ánh khách quan chất lượng tri thức của HS và phải giải thích ưu, khuyết điểm trong tri thức và trong câu trả lời của họ ngay trong lúc chấm bài.

Vào những năm 70-80 của thế kỷ XX, trước yêu cầu ngày càng cao của sự nghiệp GD, bồi dưỡng, đào tạo những con người mới phát triển toàn diện, vấn đề chất lượng dạy học nói chung và KT, ĐG tri thức nói riêng đã được các nhà lý luận và các nhà sư phạm dành cho sự quan tâm đặc biệt. Theo tác giả Đặng Vũ Hoạt, Hà Thị Đức trong tài liệu “Vấn đề KT, ĐG tri thức trong lịch sử GD và nhà trường” thì thời kỳ này số lượng các nghiên cứu về KT, ĐG tri thức HS trong nền GD Xô Viết tăng nhanh. Phạm vi, phương hướng nghiên cứu của các công trình đó được khái quát như sau: V.M Pôlôxki, L.P Vnucôva,... tập trung nghiên cứu về lịch sử và một số vấn đề cơ sở chung của việc KT, ĐG tri thức học tập của HS. Trong phương hướng này, các tác giả trên đã nghiên cứu, kế thừa, phát triển các kinh nghiệm của quá khứ, làm rõ các chức năng, các nguyên tắc KT, ĐG trong quá trình dạy học,...; G.M. Aponhina, V.L Lôzôvaia; M.V. Gorbatrevxkaia,... nghiên cứu về hình thức, phương pháp KT; các câu hỏi, các loại bài tập; I.V Papakhtrian. R.P Krivóapôva,... nghiên cứu về các nguyên tắc cơ bản trong KT, ĐG tri thức của HS như: Nguyên tắc đảm bảo tính hệ thống, liên tục; nguyên tắc đảm bảo tính khách quan,...

Như vậy, vấn đề KT, ĐG trong quá trình dạy học và chất lượng của nó đã được nhiều nhà khoa học GD Xô Viết quan tâm. Trong đó, nhiều nguyên tắc KT, ĐG đã được xây dựng; các yêu cầu đối với việc ra đề, chấm bài, sử dụng phương pháp, phương tiện,... KT đã được đặt ra. Tuy nhiên, các kết quả nghiên cứu này cần được bổ sung, phát triển mới đáp ứng được yêu cầu nhiệm vụ dạy học trong tình hình mới.

2.3. Các kết quả nghiên cứu tiêu biểu Việt Nam

Ở nước ta cũng có nhiều bài viết, nhiều công trình nghiên cứu khá sâu sắc về vấn đề KT, ĐG. Trong

quá trình phát triển lịch sử GD nước nhà, vấn đề thi, KT luôn được sự chú ý quan tâm của xã hội và nhà trường. Tuy theo đặc điểm, giai đoạn phát triển, vấn đề KT, ĐG chịu sự chi phối bởi hoàn cảnh đất nước, tạo nên sự đa dạng phong phú cả trong nhận thức cũng như cách tổ chức thực hiện.

Dưới chế độ phong kiến, nhà nước ta đã hết sức coi trọng vấn đề thi cử và chỉ đạo hệ thống GD chủ yếu bằng việc tổ chức các kỳ thi Hương, Hội, Đình. Do đặc điểm của xã hội phong kiến nước ta, việc bổ nhiệm quan lại vào bộ máy nhà nước chủ yếu được lựa chọn thông qua các kỳ thi nên chất lượng các kỳ thi có quan hệ chặt chẽ với vận mệnh của đất nước. Lịch sử phát triển của dân tộc đã cho thấy, tất cả các triều đại phong kiến tiến bộ đều rất quan tâm đến chất lượng các kỳ khoa cử bằng các hình thức tổ chức thích hợp nhằm tuyển chọn được nhiều hiền tài ra góp công xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Tuy nhiên cũng có nhiều quy định phiến toái, gò bó, gây nhiều khó khăn và hạn chế cá tính, sự sáng tạo của thí sinh trong lúc làm bài như quy định chữ viết phải đúng cách không được thừa hay thiếu số từ quy định, không được bôi xóa, sửa chữa hoặc phạm huỷ,... Vì những quy định này mà nhiều nhà nho rất tài giỏi nhưng không đỗ đạt. Tiêu biểu như Trần Tế Xương với “tam khoa chưa khỏi phạm trường quy”.

Cho đến thế kỷ XVIII, XIX văn hoá phương Tây từng bước xâm nhập vào Việt Nam, sự xâm lược của thực dân Pháp đã kết thúc các kỳ thi Nho học ở nước ta. Cùng với quá trình cách mạng hoá GD nước nhà, các cách thức KT, ĐG kết quả học tập của người học lạc hậu trước đây cũng được bãi bỏ. Các hình thức KT, ĐG được thay thế trong từng bài học, từng cấp học... Trên những phương hướng căn bản của nền GD cách mạng, đến những năm 50-60 của thế kỷ XX, GD nước ta đã đạt được những thành tựu rất đáng tự hào.

Các bài viết về vấn đề này được chia làm hai dạng như sau:

(1) Quan điểm của các tác giả Đặng Vũ Hoạt, Hà Thị Đức, Trần Bá Hoàn, Dương Thiệu Tống,... khi đi sâu vào nghiên cứu một cách có hệ thống những cơ sở lý luận chung của vấn đề KT, ĐG tri thức của HS.

Tác giả Hà Thị Đức trong Luận án “Cơ sở lý luận và hệ thống biện pháp bảo đảm tính khách quan trọng quá trình KT, ĐG tri thức của HS sư phạm” đã nêu lên nội dung và kết quả điều tra về nhận thức và thực hiện các chức năng KT, ĐG trong thực tiễn dạy học hiện nay. Theo tác giả, ĐG dựa trên đơn vị trí thức là một phương pháp ĐG khách quan nhất. Trong tương

lai, đơn vị trí thức phải là chuẩn để giáo viên dựa vào đó mà xác định đúng mức độ chiếm lĩnh tri thức, kỹ năng, kỹ xảo của HS”.

Tác giả Đặng Vũ Hoạt với bài viết “Một số vấn đề KT, ĐG tri thức HS” đã trình bày những vấn đề lý luận cơ bản về KT, ĐG tri thức, kỹ năng, kỹ xảo của HS. Tác giả đã trình bày những vấn đề về vị trí chức năng và các quan điểm KT, ĐG tri thức HS dưới góc độ lý luận dạy học hiện nay. Theo tác giả, việc KT, ĐG tri thức là một khâu không thể thiếu được của quá trình dạy học. Khi tiến hành KT, ĐG cần thực hiện tốt chức năng phát hiện, điều chỉnh, chức năng phát hiện cùng cố, chức năng GD. Ba chức năng này quan hệ mật thiết với nhau, trong đó chức năng thứ nhất là đặc thù”.

Tác giả Dương Thiệu Tống đi sâu vào phân tích những ưu điểm của phương pháp trắc nghiệm và tác dụng của nó đối với việc đo lường thành quả học tập.

(2) Quan điểm của các tác giả Trần Thị Tuyết Oanh, Trang Thị Lân, Trần Kiều, Nguyễn Đình Chính,... khi phê phán những hạn chế của hình thức KT hiện nay và đã đưa ra một số biện pháp nhằm cải tiến cách thi và KT trong nhà trường. Đồng thời thông qua thực tiễn dạy học, các tác giả đã phản ánh một cách đa dạng, nhiều khía cạnh về hệ thống KT, ĐG tri thức của HS. Các tác giả đã phê phán nghiêm khắc những yếu tố tiêu cực trong KT, ĐG tri thức, đặc biệt là những biểu hiện vi phạm tính khách quan. Để góp phần giải quyết tình trạng trên, các tác giả đã đưa ra một số những vấn đề cần điều chỉnh, đổi mới có ý nghĩa định hướng cho công tác KT, ĐG kết quả học tập của HS.

Tác giả Trần Thị Tuyết Oanh yêu cầu phải xây dựng một bộ đề có nội dung phù hợp với mục tiêu môn học; phù hợp với thời gian và phương pháp KT, kỹ thuật trình bày phải rõ ràng, xác định, không làm cho HS hiểu sai dẫn tới lạc đề.

Tác giả Trần Kiều (Viện khoa học GD) với bài “Đổi mới ĐG, đòi hỏi bức thiết của đổi mới phương pháp dạy học” đã khẳng định “KT, ĐG là khâu cuối cùng, song cũng có thể là bước khởi đầu cho chu trình tiếp theo với chất lượng mới hơn của cả một quá trình. Từ một phương diện khác, có thể xem ĐG là hoạt động nhằm rút ra những phán đoán về giá trị đạt được và những quyết định cần thiết trên cơ sở thông tin về số liệu thu thập được. Do đó ĐG không chỉ nhằm mục đích phân loại, sàng lọc, cũng không chỉ nhằm phát hiện kết quả mà còn phải tìm ra được các nguyên nhân đa dạng của một thực trạng nào đó”.

Tác giả Trang Thị Lân trong bài viết “Việc KT,

ĐG kết quả học tập” cũng nêu: “Trong Lý luận dạy học, KT là một giai đoạn kết thúc của một quá trình dạy học; ĐG trong quá trình dạy học là một vấn đề phức tạp, luôn chứa đựng nguy cơ không chính xác, dễ sai lầm. Vì thế đổi mới phương pháp dạy học phải đổi mới cách KT, ĐG”.

Ngoài ra các tác giả Nguyễn Đình Chính, Khánh Dương, Trương Thành Trung, Nguyễn Minh Thứ,... cũng chú ý đến việc sử dụng các hình thức, phương pháp KT, ĐG. Trong đó tác giả Nguyễn Đình Chính đưa ra các hình thức là: KT bằng trắc nghiệm khách quan, KT theo chủ đề được biết trước, thi, KT được sử dụng giáo khoa, giáo trình làm thực hành, thực nghiệm...

3. Kết luận

Việc KT, ĐG đã được nhiều tác giả trong và ngoài nước đề cập tới ở nhiều góc độ khác nhau. Hầu hết các tác giả đều làm sáng tỏ vai trò, vị trí, nội dung của KT, ĐG, mối liên hệ mật thiết giữa KT và ĐG,... và xem xét đó là một khâu không thể thiếu trong quá trình dạy học. Tuy nhiên, tác giả cho rằng, các công trình nghiên cứu chuyên sâu về chất lượng KT, ĐG chưa nhiều, mặc dù trong thực tiễn đây là vấn đề đang có nhiều bức xúc. Các công trình nghiên cứu tập trung về chất lượng KT, ĐG kết quả học tập của môn khoa học nói chung và của các môn khoa học Kinh tế, Chính trị, Mác-Lênin nói riêng mới chỉ dừng lại ở phạm vi từng nhà trường, từng môn học. Các kết quả nghiên cứu chủ yếu mới nêu lên các vấn đề cần giải quyết những cách thức, biện pháp cụ thể chưa nhiều. Nhưng những lý luận trên là cơ sở quý báu để các giáo viên kế thừa, đồng thời tiếp tục bổ sung phát triển mặt lý luận và xây dựng các biện pháp cụ thể đi sâu vào nghiên cứu.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Đức Tiên (2004), *Phát triển Li tưởng XHCN cho thanh niên Việt Nam hiện nay*, NXB Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.
2. Nhiều tác giả (2007), *Những vấn đề GD hiện nay, quan điểm và giải pháp*, NXB Trí thức, Hà Nội.
3. Nguyễn Văn Cư, Nguyễn Duy Khiêm (2008), *Dạy và học môn GDCD ở trường THPT những vấn đề lý luận và thực tiễn*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.
4. Phạm Viết Vượng (2008), *GD học*, NXB Đại học Sư phạm Hà Nội.
5. Vũ Đình Bảy (2010), *Phương pháp dạy học môn GDCD ở trường THPT*, NXB Giáo dục.
6. Văn kiện Đại hội Đại biểu Toàn quốc lần thứ XIII, tập I (2021), *NXB Chính trị Quốc gia Sự thật*, Hà Nội.